

Referat fra bispemøde i København 2. – 5. januar 2024

Til stede:

Biskop Peter Skov-Jakobsen, Københavns Stift, mødeleder

Biskop Ulla Thorbjørn Hansen, Roskilde Stift

Biskop Peter Birch, Helsingør Stift

Biskop Marianne Gaarden, Lolland-Falsters Stift

Biskop Mads Davidsen, Fyens Stift

Biskop Thomas Reinholdt Rasmussen, Aalborg Stift

Biskop Henrik Wigh-Poulsen, Aarhus Stift

Biskop Henrik Stubkjær, Viborg Stift

Biskop Elof Westergaard, Ribe Stift

Biskop Marianne Christiansen, Haderslev Stift

Biskop Paneeraq Siegstad Munk, Grønlands Stift

Biskop Jógvan Friðriksson, Færøernes Stift

Juridisk konsulent og referent stiftskontorchef Helle Ostenfeld.

Ad 1: Supplering af emneliste

1ab.

Ad 2: Nyheder fra Grønland og Færøerne.

Kontakt: Paneeraq Siegstad Munk og Jógvan Friðriksson

Paneeraq Siegstad Munk orienterede om, at kirkerne i Nuuk og bispekontoret vil køre på grøn energi i 2024 i forbindelse med at vandkraftværket skal udvides.

Nukissiorfiit, Fredningsnævnet og Bispeembedet i Nuuk har i efteråret 2023 sat fokus på den grønne omstilling. Det har udmøntet sig i en netop indgået aftale om, at Hans Egedes kirke og Vor Frelser kirke og Bispekontoret i 2024 får skiftet deres oliefyr ud med en elektrokedel, der udnytter overskudsenergien fra vandkraftværket i Buksefjorden.

At kirkerne skifter til elvarme frem for at fyre med olie, betyder en besparelse på over 127 ton CO2 om året. Denne besparelse er tydelig at mærke på klimaregnskabet, da det svarer til en besparelse i udledningen på 99,7% CO2 for begge kirker. Og det vækker glæde hos biskoppen: "Vi har været meget glade for den indledende proces med Nukissiorfiit som betyder at kirkerne skal have installeret elektrokedler i 2024. Vi glædes over at passe på naturen, og at de to kirker i fremtiden vil køre på grøn energi til glæde for både kirkegængere og klimaet" udtaler Paneeraq Siegstad Munk, Biskop over Grønlands Stift.

Det forventes at udskiftningen af oliefyrene med elektrokedler påbegyndes i anden kvartal af 2024, hvilket betyder at elektrokedlerne efter planen er i drift til sommer.

Jógvan Friðriksson orienterende om, at det generelt går godt på Færøerne, om end 2023 har været et turbulent år for det færøske samfund – og det har smittet af på kirken. Der har kunnet spores en del

vekslen mellem håb og mismod, og afstanden mellem rig og fattig er blevet større i de senere år, og samtalen er blevet lidt sjældnere. Endvidere er der i de senere år opstået huller i det færøske velfærdssamfund, som kirken ønsker at tale højt om.

Den færøske kirke står over for en evaluering som følge af selvstændigheden fra den danske folkekirke i 2007. Jógvan Friðriksson mener bl.a., at kirken idelig skal have opmærksomheden rettet mod, at der tilføres nyt blod og ny tænkning, så kirken nu som i fremtiden er åben for verden omkring sig.

Dertil ønsker biskoppen, at den klassiske teologi får en endnu mere fremtrædende plads i den færøske kirke.

Den færøske kirke har etableret to organisatoriske søjler: en økonomisøjle, der ser på al økonomi både på lokalt og centralt niveau, og en personale' søjle', der har præsters ansættelsesforhold og arbejdsmiljø som omdrejningspunkt. Man vil påbegynde en drøftelse om præstegårdens betydning i det enkelte sogn, idet udgiften til vedligeholdelsen af præstegårdene skal holdes op imod det diakonale arbejde i kirkerne.

I 2023 er 5 embeder blevet besat, og der er flere nyuddannede præster, der ser frem til at få embede.

Ad 3: Orientering fra Det Lutherske Verdensforbund

Kontakt: Henrik Stubkjær

Henrik Stubkjær orienterede fra arbejdet i Det Lutherske Verdensforbund, hvor man blandt andet ønsker at inddrage de deltagende nationer i det praktiske arbejde og ikke kun i det teologiske. Det foreslås, at Danmark byder ind med værtskab til ét af council-møderne, ca. 80 – 100 deltagere i en lille uge 1 uge. Biskopperne støttede dette forslag, og ser frem til at kunne præsentere den danske folkekirke og samtidig selv få ny inspiration.

Henrik Stubkjær har som præsident for Verdensforbundet igangsat strategiske, tematiske drøftelser for arbejdet i de kommende syv år, og et af hans ønsker er bl.a. at arbejde med luthersk teologi og luthersk identitet set fra kirker i Afrika og Asien.

Henrik Stubkjær oplyste, at i Det Lutherske Verdensforbund er det vigtigt at alle kirker høres, både store og små, fra alle dele af verden. Verdensforbundet har stor betydning for, at man i fællesskab kan støtte enhver modstand mod forfølgelse af kristne og kristne kirker rundt i verden.

Ad 4: Orientering fra Folkekirkens Grønne Omstilling

Kontakt: Peter Birch

Peter Birch orienterede om, at der har været styregruppemøde i begyndelsen af december, hvor Peter Birch overtog formandskabet i styregruppen.

I de sidste par måneder har indsatsen koncentreret sig om at indsamle data, der skal bruges til at fastsætte en baseline til at måle effekt for den grønne omstilling.

Der er på nuværende tidspunkt indkommet svar fra ca. 120 menighedsråd og det vurderes, at dette er tilstrækkeligt til at danne et validt grundlag. Næste skridt er at behandle resultaterne, og det forventes, at baseline kan ligge klar til offentliggørelse i løbet af februar.

Biskopperne drøftede, om skovkirkegårde kan realiseres på endnu flere af de nuværende kirkegårde, hvor mange efterhånden har store friarealer, og hvorvidt dette kan inddrages i styregruppens arbejde.

Ad 5: Status på liturgisk forum

Kontakt: Elof Westergaard

Elof Westergaard oplyste, at han var gået videre med det mandat, han fik ved sidste bispemøde til at udpege præster til at indgå i Liturgisk Forum. Det er et krav, at der indstilles både en mand og en kvinde. Den endelige udpegning forventes snarest.

Selve arbejdet forventes at gå i gang pr. 1. august 2024, når der er ansat medarbejdere til forummet.

Ad 6: Status arbejdet med kirkegårdenes økonomi

Kontakt: Elof Westergaard

Elof Westergaard orienterede om, at han - i regi af foreningen for kirkegårdskultur - den 20. december har holdt møde om kirkegårdenes fremtidige økonomi med repræsentanter fra Landsforeningen af Menighedsråd og Kirkeministeriet. Ved mødet drøftede man blandt andet betalingsdirektivet, tilhørsforhold til kirkegården, forsøg med frikirkegårde, ændring af udligningsordning og kommunikation, herunder i forhold til skovkirkegårde på kirkernes matrikel og love og regler.

Ad 7: Forslag om udvidet samarbejde mellem Porvoo og Nordamerikanske kirkesamfund

Kontakt: Peter Skov-Jakobsen og Marianne Christiansen

Peter Skov-Jakobsen redegjorde for, at man i Folkekirkens Mellemkirkelige Råd har ønsket, at den amerikanske evangelisk-lutherske kirke og den evangelisk-lutherske kirke i Canada - sammen med deres respektive anglikanske kirkesamfund i de to lande - bliver behandlet parallelt med kirker i Porvoo-aftalen.

Biskopperne tilsluttede sig dette.

Ad 8: Status på præstemangel og § 1a

Kontakt: Henrik Wigh-Poulsen

Henrik Wigh-Poulsen orienterede om status på § 1a ordningen. Det må konstateres, at ordningen ikke kan løse præstemanglen, hvilket hænger sammen med flere faktorer. I øjeblikket er der ca. 600 der har fået en uddannelsesplan, men der er kun 18, der er optaget på Aarhus Universitet og 20 på Københavns Universitet. Da deres uddannelse blandt andet er afhængig af tompladsordning, er det uvist, hvornår de afslutter deres uddannelse.

Ad 9. Status på arbejdet i budgetfølgegruppen

Kontakt: Henrik Stubkjær

Henrik Stubkjær og stiftskontorchef Jette Madsen, Aarhus Stift, orienterede om arbejdet i budgetfølgegruppen, herunder hvordan arbejdet med at afskaffe 2%-omprioriteringsbidraget udviklede sig.

Ad 10. Status med diverse jubilæer

Kontakt: Thomas Reinholdt Rasmussen og Marianne Christiansen

Vedrørende Nikænum-jubilæum: Thomas Reinholdt Rasmussen orienterede om, det i 2025 er 1700 år siden Nikænum blev affattet, og han foreslår, at der finder en kirkelig markering sted af jubilæet, som en økumenisk begivenhed. Fx derved, at hver af biskopperne har en gudstjeneste pinsedag 2025, hvor den nikænske bekendelse anvendes. Folkekirkens Mellemkirkelige Råd vil udarbejde materiale desangående.

Vedrørende Luther-kongres: Thomas Reinholdt Rasmussen orienterede om, at der jævnligt siden 1956 er blevet afholdt Luther-kongresser forskellige steder i verden, og at 70 året for kongressen vil blive afholdt i Aarhus i dagene den 10. – 14. august 2026. Stifterne vil blive bedt om at bidrage til afholdelse af kongressen, og det er ønskeligt, at folkekirken vil være bredt repræsenteret ved kongressen. Biskopperne vil se positivt på en ansøgning.

Vedrørende Ansgarfejring 2026: Marianne Christiansen orienterede om, at 1200 året for Ansgar fejres i 2026. De planlagte fejring finder navnlig sted i det Syd- og Sønderjyske, og bliver blandt andet med et stort anlagt folkemøde i Ribe. Man undersøger desuden forskellige muligheder for at støtte en bredere formidling af betydningen af Ansgars første ankomst i 826. Aarhus Universitet planlægger en bogudgivelse i den anledning.

Ad 11. Afrapportering fra dåbskommissionen

Kontakt: Thomas Reinholdt Rasmussen

Thomas Reinholdt Rasmussen orienterede om, hvordan arbejdet i dåbskommissionen skrider godt frem. Det er også en del af kommissionens arbejde at udarbejde en række vejledninger.

Ad 12. Status på teams-modellen

Kontakt: Henrik Wigh-Poulsen

Henrik Wigh-Poulsen orienterede om, at teams-modellen - det nationale samarbejde mellem stifternes kommunikationsansatte - har kørt fra februar 2022. Det skal evalueres den 20. marts 2024, hvor alle biskopper er inviteret. Til brug for evalueringen vil der blive sendt en spørgeskemaundersøgelse til alle i begyndelsen af januar.

De tre teams – Team kampagne, - Presse og - Intern – har i de sidste par måneder arbejdet med en kampagne 'Omsorg uden omveje', der løber af stabelen i uge 2,3 og 4 2024.

Ad 13. Orientering om ekstern kommunikation

Kontakt: Thomas Reinholdt Rasmussen

Thomas Reinholdt Rasmussen orienterede om, at internt materiale fra stifternes hjemmesider er ved at blive flyttet til FIN, og i styregruppen ser man frem til, at dette arbejde afsluttes, så målet om, at man kun skal lede ét sted, bliver opfyldt.

Til bispemødet i april vil der foreligge et kommissorium om, hvordan en digital strategi kan designes med henblik på at styrke folkekirkens eksterne kommunikation. Der vil blive inddraget ekstern bistand til dette arbejde.

Ad 14. FUV-praktikanter medvirken ved folkekirkens offentlige gudstjenester

Kontakt: Elof Westergaard

Der er angiveligt forskellig praksis om, hvilke opgaver en FUV-praktikant kan påtage sig i gudstjenesten. Elof Westergaard og Henrik Wigh-Poulsen vil tage biskoppernes drøftelse med tilbage til FUV's bestyrelse.

Ad 15. Oplæg om Center for tro, tab og traumer

Kontakt: Thomas Reinholdt Rasmussen

Projektleder Synne Garff og sognepræst Rasmus Nøjgaard holdt oplæg for biskopperne om et nyt center for tro, tab og traumer.

Ad 16. Det bæredygtige stift

Kontakt: Marianne Gaarden

Marianne Gaarden orienterede om, at dette punkt har været en del af periodeprojektet i præstefordelingsrapporten 2022 – 2027. Når der i denne forbindelse tales om bæredygtighed, handler det både om økonomi og menneskelige ressourcer.

For at kunne igangsætte en drøftelse, er der i første omgang brug for at få fremskaffet en række data, hvorefter der skal inddrages andre interessenter i drøftelserne.

Ad 17. Ladestandere

Kontakt: Stiftskontorchef Lene Møller Krabbemark, Lolland-Falsters stift

Lene Møller Krabbemark fremlagde principperne for, hvornår der skal opsættes ladestandere ved kirker.

Stifterne er forskellige steder i processen om opsætning af ladestandere, og udvekslede erfaringer fra de enkelte stifter med henblik på hjælp til udbud, implementering og eventuel dispensation fra opsætning.

Ad 18. Initiativer til afhjælpning af præstemangel

Kontakt: Henrik Wigh-Poulsen

Inger Bettina Franch orienterede biskopperne om nogle af de erfaringer, man har gjort i projektet 'Læs teologi og bliv præst', herunder at en fremskrivning viser, at om 10 år vil 750 præster være gået på

pension, men der vil kun blive uddannet 420 i samme periode. Der er således stort behov for at få uddannet flere præster. Det kan for eksempel ske ved at få flere ind på studiet på universitetet, eller det kan ske ved, at flere af de nyuddannede teologer motiveres til gå på Pastoralseminariet og søge præstembeder.

Ad 19. Drøftelser af muligheder for delegation af opgaver fra Kirkeministeriet til stifterne

Kontakt: Elof Westergaard

Elof Westergaard fremlagde en række forslag, som biskopperne drøftede. Biskopperne ønsker at stiftskontorcheferne arbejder videre med oplægget - eventuelt tilføjet yderligere relevante forslag.

Ad 20. Indstilling til videre drøftelser om et økonomiseminar om folkekirkens fremtidige økonomi

Kontakt: Mads Davidsen og Thomas Reinholdt Rasmussen

Biskopperne ønsker at få en fremskrivning af indtægtskilderne og udgiftsfordelingen over en 10-årig periode. Der skal således fremfindes en stor mængde data, og disse skal analyseres og systematiseres. Emnet skal tages op igen på førstkommende bispemøde.

Ad 21. Kort orientering om arbejdet med en dansk model for middelalderkirkerne.

Kontakt: Mads Davidsen

Mads Davidsen orienterede om, at arbejdsgruppen adresserer den udfordring og de spørgsmål den demografiske udvikling skaber for sogne i forhold til opretholdelse af kirkerne henholdsvis som sognekirker og som national kulturarv.

Arbejdsgruppen sigter efter at holde en intern konference i marts 2024.

Arbejdsgruppen er opmærksom på, at det arbejde, der er udført under projektet 'Differentieret vedligeholdelse af kirker', rækker ind i dette arbejde.

Ad 22. Møde med repræsentanter for Præsteforeningen.

Kontakt: Peter Birch

Biskopperne mødtes med repræsentanter for Præsteforeningen og drøftede en række fælles interesseområder, herunder forløbet af årets lønforhandlinger, tjenesteboliger og præsters arbejdsmiljø. Præsteforeningen og biskopperne er enige om, at arbejdsmiljøet er et område, der fortsat skal have stærkt fokus, og det blev aftalt, at stifterne oplyser Præsteforeningen om, hvordan paraplyprojektets anbefalinger om supervision er blevet implementeret i stifterne.

Ad 23. Orientering om Forsikringsenhedens nye forretningsmodel.

Kontakt: stiftskontorchef Annette Nordenbæk, Helsingør stift og Helle Ostenfeld, Københavns stift

Annette Nordenbæk og Helle Ostenfeld redegjorde for formålet med Forsikringsenhedens nye forretningsmodel, hvordan den er sammensat og hvilke implikationer, den vil få.

Den nye forretningsmodel er blandt andet aktualiseret af en stigning i kompleksiteten af forsikringsagerne, og et ønske om større professionalisering af sagsbehandlingen og vil blandt andet sikre en bedre og udbygget rådgivning af menighedsrådene og de øvrige deltagere i ordningen. Den nye forretningsmodel tilsigter også at kunne sikre rådgivning af deltagerne på et tidligere tidspunkt i de sagstyper, hvor kompleksiteten er blevet større.

Den nye forretningsmodel vil tillige blive forelagt stiftskontorcheferne og Landsforeningen af Menighedsråd samt drøftet med Provsteforeningen, inden den endeligt skal forelægges Kirkeministeriets Budgetfølgegruppe. Forretningsmodellen vil blive evalueret såvel administrativt som økonomisk 5 år efter igangsættelsen.

På den baggrund støttede biskopperne modellen.

Ad 24. Drøftelse af begravelseshandlinger uden for kirkens rum.

Kontakt: Marianne Christiansen

Biskopperne drøftede lovgivningen for begravelseshandlinger uden for kirkens rum, og der viste sig et behov for klargøring af reglerne og biskoppernes mulighed for at give dispensation.

Biskopperne anmoder stiftskontorcheferne om at udarbejde forslag til, hvordan under ganske særlige forhold kan give dispensation fra reglen om, at begravelseshandlinger skal ske i kirkerum, kapel eller på kirkegården.

Ad 25. Siden sidst.

Peter Skov-Jakobsen redegjorde kort for mødet mellem Finlands ærkebiskop Tapio Luoma, ham selv og metropolit Epiphaniy af Kyiv og hele Ukraine, samt den evangelisk-lutherske biskop Pavlo Shvarts den 14. december 2024 i Åbo (Turku).

Marianne Gaarden orienterede fra sit møde med Kriminalforsorgen. I de kommende år oprettes der 1.000 nye fængselspladser, hvilket vil medføre behov for flere fængselspræster.

Peter Birch orienterede om, at Emil Saggau er ansat som ny generalsekretær i Danske Kirkers Råd.

Marianne Gaarden, Marianne Christiansen, Peter Birch og Peter Skov-Jakobsen orienterede fra forskellige tværreligiøse møder i blandt andet RESAM, Kristent-Muslimsk samtaleforum og Brobyggerne, hvor biskopperne har deltaget i den interreligiøse dialog også for at imødegå polarisering i samfundet.

Ad 26. Eventuelt.

Biskopperne færdiggjorde invitationen til konferencen 'Stat og folkekirke efter Bededagsprocessen 2023', der finder sted den 25. april på Christiansborg.

I anledning af det forestående tronskifte har biskopperne sendt brev til Dronning Margrethe, Kronprinsparret og holdt tale for Dronning Margrethe i forbindelse med nytårskuren. Brevene og talen vedlægges referatet.

